

**SUKCESY, PORAŻKI I ZANIECHANIA W OBSZARZE
GAZOWNICTWA**

grudzień 2015 r.

Dolnośląski Instytut Studiów
Energetycznych

Rok 2015. to rok szeregu działań w obszarze gazownictwa wpływających na poprawę bezpieczeństwa energetycznego Polski, gdzie:

- zaobserwowano spadek cen gazu ziemnego i wzrost liczby odbiorców (głównie przemysłowych), którzy zmienili sprzedawcę gazu ziemnego;
- nastąpił postęp w liberalizacji rynku gazu ziemnego;
- przybyło szereg podmiotów na rynku, co w konsekwencji spowodowało, że obecnie koncesje na obrót paliwami posiadają 173 podmioty, z czego 62 mają koncesję na obrót gazem ziemnym pochodzącym z importu;
- rozpoczęto szereg inwestycji o strategicznym charakterze dla dostaw i przesyłu gazu w systemie przesyłowym i dystrybucyjnym.

STAN OBECNY

- I. Proces budowy nadrzędnego układu przesyłowego połączony z planowanym korytarzem północ-południe został rozpoczęty i częściowo zakończony, i dotyczy to również planowania i budowy interkonektorów z krajami sąsiadującymi. Proces ten jest niestety realizowany chaotycznie i nazbyt kosztownie. Niestety jednocześnie zaniechano kompleksowych modernizacji i remontów istniejących obiektów podstawowego układu przemysłowego.
- II. Zakończono budowę 1-go etapu rozbudowy PMG Wierzchowice, osiągając pojemność czynną 1,2 mld m³. Niestety zaniechano budowy 2-go etapu o docelowej pojemności 3,5 mld m³ – być może zrealizowany dodatkowo rewersyjny układ tłoczni magazynowej zwiększy tę pojemność do 1,5 mld m³. W tej sytuacji łączna pojemność krajowych magazynów będzie nadal niewystarczająca dla istotnego zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego RP i przyśpieszenia procesu liberalizacji rynku gazu RP.
- III. Znacznie zaawansowano budowę terminalu LNG w Świnoujściu. Budowa poszczególnych instalacji została zakończona, ale na oddanie tego obiektu do komercyjnej eksploatacji trzeba będzie poczekać jeszcze kilka miesięcy. Niestety atmosfera skandalu towarzysząca realizacji, eskalacja żądań Wykonawcy i nieporadność organizacyjna Inwestora podważyły jego wiarygodność i wizerunek. Poważne opóźnienie budowy terminalu LNG, ogrom możliwości wykorzystania już wybudowanych magistral przesyłowych, utrudnienia bieżących

negocjacji z Gazpromem, przynosi straty związane z brakiem możliwości realizacji kontraktu na dostawy LNG z Kataru, a co najważniejsze nadal jesteśmy nadmiernie uzależnieni od dostaw gazu rosyjskiego.

- IV. Oddano do eksploatacji kilka kopali gazu ziemnego, ale odkrycia nowych zasobów w złożach konwencjonalnych są niewystarczające dla zwiększenia wydobycia w kraju. Spektakularny sukces osiągnięto na koncesjach zagranicznych, na których rozpoczęto handlowe wydobycie gazu i ropy (Norwegia i Pakistan). Niestety w poszukiwaniu złóż gazu niekonwencjonalnego ponieśliśmy całkowite fiasko. W wyniku tych niepowodzeń pod znakiem zapytania znajduje się możliwość udokumentowania zasobów gazu łupkowego w perspektywie 10-15 lat. Jest to również wynikiem zaniechań legislacyjnych, w tym wycofanie się z tzw. Ustawy Węglowodorowej.
- V. W obszarze dystrybucji gazu pomimo iż zrealizowano szereg gazociągów wysokiego ciśnienia i rozbudowę sieci średniego ciśnienia w miastach i gminach, to zakres inwestycyjny nie wykorzystał możliwości pozyskania znaczącego rynku gazu ziemnego, bowiem był wysoce niewystarczający. W rezultacie nie mamy do czynienia z pożądanym wzrostem zużycia gazu w sektorze komunalno-bytowym i drobnego przemysłu. Negatywną konsekwencją jest ograniczony wzrost efektywności energetycznej i ekologicznej.

VI. Rozpoczęto prace nad oczekiwaną przez Inwestorów, Projektantów i Wykonawców Ustawą Korytarzową, której podstawą była Specustawa dla inwestycji związanych z terminalem LNG w Świnoujściu. Założeniem Ustawy Korytarzowej było znaczące skrócenie procedur formalno-prawnych związanych z uzyskaniem pozwoleń na budowę z ponad 60. do maksymalnie 25. miesięcy. Niestety, podobnie jak w przypadku Ustawy Węglowodorowej prace na Ustawą Korytarzową zostały zaniechane, pomimo że jej projekt był już gotowy.

PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

Nie trzeba specjalnych analiz i ekspertyz aby prognozować coraz większe trudności w realizacji, co w szczególności dotyczyć będzie obszaru dystrybucji i wydobycia gazu. W tej sytuacji, pomimo istotnego wysiłku inwestycyjnego, polskie gazownictwo nie weszło do 1. ligi europejskiego rynku gazu. Nadal jesteśmy nadmiernie i szkodliwie uzależnieni od dostaw gazu rosyjskiego, poziom dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego do Polski jest niesatysfakcjonujący, proces liberalizacji krajowego rynku gazu jest daleko od pożądanego poziomu, a wpływ na efektywność i bezpieczeństwo energetyczne nie wzrósł w zakładanym stopniu. Jaki zatem powinien być program działań na najbliższe lata, aby w obszarze gazownictwa sprostać wyzwaniom XXI wieku?

1. Najważniejsze zadanie to opracować ambitny program na najbliższe lata. Program zoptymalizowany na miarę środków, które będą w dyspozycji kluczowych firm gazowniczych i co niezwykle istotne aby był to program wewnętrznie zharmonizowany, stwarzający szanse na

maksymalne wykorzystanie nowych inwestycji w ścisłym związku z istniejącym potencjałem. Program musi mieć jasno postawiony cel tj. pełne uniezależnienie od dostaw gazu rosyjskiego, osiągnięcie wysokiego (ponad 100%) standardu bezpieczeństwa, dojście do wysokiej pozycji rynkowej firm gazowniczych Skarbu Państwa i uczynienie z nich liczących się graczy na europejskim rynku gazowym.

2. Pierwszoplanowym zadaniem organizacyjnym będzie utworzenie Polskiego Hubu Gazowego umożliwiającego swobodne zawieranie kontraktów na zakup i dostawy gazu ziemnego przez różne, nie tylko europejskie podmioty funkcjonujące w obszarze gazownictwa. Polska spełnia wszystkie warunki wymagane dla realizacji tego zadania, choć nie wszystkie warunki spełnione są w wystarczającym stopniu. Należy zatem zidentyfikować braki i dokonać stosownych uzupełnień inwestycyjnych, opracować kompleksowy projekt procedur formalno-prawnych i handlowych, powołać i zorganizować Spółkę Prawa Handlowego pn. „Polski Hub Gazowy”, przeprowadzić akcje promocyjno-marketingowe itd..

Należy zatem przyjąć z zadowoleniem, że Towarowa Giełda Energii w grudniu 2015 r. powołała stanowisko Dyrektora Hub Polski, który ma za zadanie w możliwie krótkim czasie doprowadzić do funkcjonowania tego kluczowego dla polskiego gazownictwa podmiotu. Utworzenie i rozpoczęcie działalności komercyjnej przez Polski Hub Gazowy jest kluczem do zrealizowania postawionych celów.

3. Sprawą oczywistą jest pilne rozpoczęcie komercyjnej eksploatacji terminali LNG w Świnoujściu, który jest fundamentem zmniejszenia

zależności od dostaw gazu rosyjskiego do Polski i uzyskania odpowiedniej funkcjonalności Polskiego Hubu Gazowego (PHG).

4. Dla uzyskania pełnej niezależności od dostaw gazu z kierunku wschodniego konieczne jest podjęcie na nowo zaniechanej koncepcji realizacji pływającego terminalu LNG/CNG w rejonie Trójmiasta. W zakresie inwestycyjnym wymagana jest jedynie tzw. boja rozładunkowa, gazociąg wyprowadzający gaz do systemu przesyłowego i zespół włączający do tego systemu. Po stronie kosztów oczywiście będzie dzierżawa terminalu i koszt zakupu skroplonego bądź sprężonego gazu ziemnego. Można będzie również rozważyć uzupełnienie tej koncepcji o realizację pierścienia gazociągowego zasilającego dwustronnie szeroko rozumianą aglomerację trójmiejską. Wydaje się również celowe odłożenie na dalsze lata rozbudowę terminalu LNG w Świnoujściu do 7,5 mld m³, i w to miejsce mieć do dyspozycji nowy kierunek dostaw gazu w ilości 1,5 – 2,5 mld m³ uzyskując w ten sposób istotnie większą elastyczność i dyspozycyjność krajowego systemu przesyłowego, i co najważniejsze całkowitą niezależność RP od dostaw gazu ziemnego z kierunku wschodniego. Dodatkowym pozytywnym aspektem będzie synergia współpracy z istniejącym już KPMG (Kawernowy Podziemny Magazyn Gazu) w Kosakowie oraz korzystniejsze warunki dla przesyłu gazu korytarzem gazowym północ-południe. Będzie to również znaczące wzmocnienie funkcjonalności i możliwości handlowych PHG. W tej sytuacji idea przesyłu gazu do krajów przybałtyckich UE, Grupy Wyszehradzkiej i na Ukrainę staje się bardziej wyrazista.

5. Krajowe pojemności magazynowe są niewystarczające i wymagają podwojenia. W pierwszej kolejności należy dokonać rozbudowy PMG Wierzchowice do pojemności 3,5 mld m³, a być może nawet do 4,5 mld m³ wykorzystując rewers tłoczni magazynowej i podwyższenie ciśnienia magazynowania powyżej hydrostatycznego w złożu. Należy również rozpocząć budowę PMG w nowej lokalizacji na Przedgórzu Karpat (Tuligłowy, Maćkowice) oraz kolejnego kawernowego PMG w północno-zachodniej Polsce (Goleniów). Utworzenie łącznej pojemności magazynowej w wysokości ok. 6 mld m³ przyczyni się zarówno do zwiększenia funkcjonalności i wiarygodności PHG jak i odporności krajowego systemu przesyłowego na różne awarie, niezależnie od ich przyczyn. Należy również wspomnieć o idei realizacji w Polsce zachodniej Euromagazynu dla wsparcia założeń Unii Energetycznej w Unii Europejskiej. Taką optymalną strukturą gazonośną zarówno z punktu widzenia geologicznego jak i lokalizacji jest złożo Załęcze (jeszcze obecnie eksploatowane), w którym będzie można realizować magazyn o pojemności 5–7 mld m³. Biorąc pod uwagę bliskość lokalizacyjną do Korytarza północ-południe i PM Wierzchowice będzie można zagwarantować bezpieczeństwo dostaw gazu do krajów sąsiadujących z wykorzystaniem istniejących i planowanych interkonektorów. Oczywiście idea Euromagazynów dotyczy perspektywy 15–20 letniej.

6. Należy dołożyć wszelkich starań dla zwiększenia krajowego wydobycia gazu. W tym celu konieczne jest zintensyfikowanie nowoczesnych technik badań sejsmicznych i interpretacji ich wyników w celu zdecydowanego powiększenia ilości odwiertów poszukiwawczych za zasobami konwencjonalnymi. Natomiast dla uzyskania powodzenia

w dokumentowaniu zasobów niekonwencjonalnych konieczne jest pogłębienie prac naukowych i poligonowych dla opracowania technologii wydobywania optymalnej dla konkretnych lokalizacji na terenie RP. Konsekwentnie realizowane prace badawcze dedykowane możliwości przesyłowej eksploatacji złóż niekonwencjonalnych gazu ziemnego na poziomie opłacalności biznesowej w perspektywie 10–15 lat powinny dać pozytywne rezultaty.

7. Kontynuacja budowy interkonektorów to oczywista konieczność. Połączenia gazociągowe z krajami sąsiadującymi wpisują się bezpośrednio w realizację założeń Unii Energetycznej i są one również konieczne dla uzyskania wyższej funkcjonalności PHG. Należy jednak zwracać uwagę na potrzebę wnikliwej oceny parametrów poszczególnych inwestycji w aspekcie możliwości wykorzystania zdolności przesyłowych w perspektywie kilkunastu lat. Polski nie stać na zbędne i nadmierne zamrożenie środków finansowych na przeszacowane inwestycje. Warto w tym kontekście pamiętać, że inwestycje infrastrukturalne łatwo poddają się etapowaniu poprzez dublowanie gazociągowe, bądź dostawieni tłoczni gazu. Parametry poszczególnych inwestycji należy również rozważać w perspektywie parunastoletniej, a nie tylko i wyłącznie w perspektywie kilkudziesięcioletniej.
8. Dla pełnego zharmonizowania realizowanych inwestycji w obszarze gazownictwa konieczna jest dalsza rozbudowa i modernizacja układów dystrybucyjnych. Należy dążyć do doprowadzenia gazu przewodowego wszędzie tam gdzie jest to opłacalne, natomiast w obszarze gdzie gazyfikacja przewodowa jest jeszcze nieefektywna warto analizować

gazyfikację w oparciu o satelitarne stacje skroplonego, czy też sprężonego gazu ziemnego jako tzw. pregazyfikację. Jeśli chodzi o zastosowanie sprężonego gazu ziemnego (CNG), to z całą pewnością należy dążyć do rozwoju transportu samochodowego w oparciu o CNG, w szczególności dotyczy to taboru autobusowego, miejskich samochodów dostawczych, taksówek itd...

9. Dla realizacji większości ww. zadań w rozsądnym czasie, konieczne będzie podjęcie pilnych działań legislacyjnych dla uchwalenia Prawa Gazowego i Ustawy Korytarzowej. Prawo Gazowe z uwagi na odmienną naturę gazownictwa od energetyki należy wyodrębnić z Prawa Energetycznego i uściślić jego zapisy dla ograniczenia dowolności interpretacyjnej. Równoległe z opracowaniem Prawa Gazowego powinny nastąpić aktualizacje Ustaw i Rozporządzeń związanych z zapisami Prawa Gazowego. Odnośnie Ustawy Korytarzowej i Ustawy Węglowodorowej należy opracować nowy projekt Ustawy obejmującej zarówno problemy infrastrukturalne jak i związane z inwestycjami dla wydobycia gazu.

Dotychczasowa rozwlekłość realizacji ww. inwestycji przynosi wymierne straty gospodarce narodowej, których można uniknąć formułując i uchwalając dobre Prawo Inwestycyjne.

Na zakończenie warto podkreślić, że dla powodzenia tak ambitnego programu w Zarządach i Radach Nadzorczych Spółek Skarbu Państwa powinni być zatrudnieni kompetentni i pracownicy menadżerowie, którzy potrafią w pełni zaangażować się w osiągnięcie postawionych celów.